Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

9 октомври 2019 година*

„Преюдициално запитване — Пространство на свобода, сигурност и правосъдие — Съдебно сътрудничество по гражданскоправни въпроси — Регламент (ЕО) № 593/2008 — Приложимо право към договорните задължения — Член 14 — Прехвърляне на вземания — Противопоставимост на трети лица“

По дело C-548/18

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Saarländisches Oberlandesgericht (Висш областен съд Заарланд, Германия) с акт от 8 август 2018 г., постъпил в Съда на 23 август 2018 г., в рамките на производство по дело

BGL BNP Paribas SA

срещу

TeamBank AG Nürnberg,

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от: J.-C. Bonichot (председател на състава), R. Silva de Lapuerta, заместник-председател на Съда, C. Toader (докладчик), L. Bay Larsen и M. Safjan, съдии,

генерален адвокат: H. Saugmandsgaard Øe,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

– за TeamBank AG Nürnberg, от C. Hecken, Rechtsanwältin,

– за германското правителство, от M. Hellmann, U. Bartl и T. Henze, в качеството на представители,

– за чешкото правителство, от M. Smolek, J. Vláčil и A. Kasalická, в качеството на представители,

– за нидерландското правителство, от M. K. Bulterman и J. M. Hoogveld, в качеството на представители,

– за Европейската комисия, от M. Heller и M. Wilderspin, в качеството на представители,

* Език на производството: немски.

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 14 от Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 година относно приложимото право към договорни задължения (Рим I) (ОВ L 177, 2008 г., стр. 6, наричан по-нататък „Регламент Рим I“).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между BGL BNP Paribas SA (наричана по-нататък „BNP“), банкова институция със седалище в Люксембург, и TeamBank AG Nürnberg (наричана по-нататък „TeamBank“), банкова институция със седалище в Германия, по повод освобождаване пред германски съд на парична сума, депозирана от фидуциар на длъжник на двете институции.

Правна уредба

Правото на Съюза

Римската конвенция

3 Под заглавие „Прехвърляне на вземания“ член 12 от Конвенцията за приложимото право към договорните задължения, открита за подписване в Рим на 19 юни 1980 г. (ОВ L 266, 1980 г., стр. 1, наричана по-нататък „Римската конвенция“), предвижда:

„1. Отношенията между предишен и нов кредитор по прехвърляне на вземане се уреждат от правото, което съгласно настоящата конвенция се прилага за договора между тях.

2. Правото, уреждащо прехвърленото вземане, определя прехвърляемостта на вземането, отношенията между преобретателя и длъжника, условията на противопоставимост на цесията на длъжника, както и дали длъжникът е изпълнил своите задължения“.

Регламент „Рим I“

4 Регламент „Рим I“ заменя Римската конвенция. Съображение 38 от този регламент гласи:

„В контекста на доброволното прехвърляне на вземане понятието „отношение“ следва да показва ясно, че член 14, параграф 1 се прилага също и за имуществените аспекти на прехвърлянето на вземане, например между предишен и нов кредитор, в правни системи, където такива аспекти се разглеждат отделно от аспектите, присъщи на облигационното право. Понятието „отношение“ обаче не следва да се разбира като отнасящо се към всяко отношение, което може да съществува между предишния и новия кредитор. По-специално то не следва да включва предварителни въпроси във връзка с доброволно прехвърляне на вземане или договорна суброгация. Понятието следва да бъде строго ограничено до аспектите, пряко свързани със съответното доброволно прехвърляне на вземане или договорна суброгация“.

5 Съгласно член 14 от посочения регламент, озаглавен „Доброволно прехвърляне на вземане и договорна суброгация“:

„1. Отношението между предишен и нов кредитор по доброволно прехвърляне на вземане или договорна суброгация на вземане срещу трето лице („длъжник“) се урежда от правото, което се прилага за договора между предишния и новия кредитор.

2. Правото, уреждащо вземането, което е предмет на прехвърляне или суброгация, определя прехвърляемостта на вземането, отношенията между новия кредитор и длъжника, условията, при които договорът за прехвърляне на вземането може да се противопостави на длъжника, както и дали длъжникът е изпълнил своите задължения.

3. Понятието за прехвърляне на вземане в настоящия член включва прякото прехвърляне на вземания, прехвърляне на вземания като обезпечение и в залог или други обезпечителни права върху вземания“.

6 Член 27, параграф 2 от същия регламент предвижда:

„До 17 юни 2010 г. [Европейската] комисия внася доклад в Европейския парламент, Съвета [на Европейския съюз] и Европейския икономически и социален комитет относно въпроса за ефективността на прехвърлянето на вземане или на суброгация срещу трети страни и реда на предпочтително удовлетворение на прехвърлено или суброгирано вземане пред правото на друго лице. Докладът е придружен, ако е подходящо, от предложение за изменение на настоящия регламент и оценка на въздействието на разпоредбите, които предстои да бъдат въведени“.

Регламент (ЕС) № 1215/2012

7 Съгласно член 26, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 351, 2012 г., стр. 1) „[и]звън компетентността, която произтича от други разпоредби на настоящия регламент, компетентен е този съд на държава членка, пред който се яви ответникът“.

Германското право

BGB

8 Съгласно член 398 от Bürgerliches Gesetzbuch (Граждански кодекс, наричан по-нататък „BGB“):

„Дадено вземане може да бъде прехвърлено от кредитора по договор с друг договор (прехвърляне). Със сключването на договора новият кредитор заменя предишния кредитор“.

9 Член 812, параграф 1 от BGB предвижда, че „който получи нещо в ущърб на трето лице без правно основание чрез действие на това трето лице или по какъвто и да било друг начин, е длъжен да върне полученото“.

EGBGB

10 Член 33 от Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (Въвеждащ закон към Гражданския кодекс, наричан по-нататък „EGBGB“), в редакцията си, приложима до влизането в сила на 17 декември 2009 г. на член 1 от Gesetz zur Anpassung der Vorschriften des Internationalen Privatrechts an die Verordnung (EG) Nr. 593/2008 (Закон за адаптиране на международното частно право към Регламент [Рим I]) от 25 юни 2009 г. (BGBl. 2009 I, стр. 1574), гласи:

„1. При прехвърляне на вземане задълженията между предишния и новия кредитор се уреждат от закона, който урежда договора помежду им.

2. Правото, уреждащо прехвърленото вземане, определя неговата прехвърлимост, отношението между новия кредитор и длъжника, условията, при които прехвърлянето е противопоставимо на длъжника, и погасителния ефект на изпълнението“.

11 Член 33 от EGBGB е заличен със Закона за адаптиране на международното частно право към Регламент „Рим I“.

Люксембургското право

12 Съгласно член 1690, параграф 1 от Гражданския кодекс в редакцията му, приложима към спора по главното производство, „прехвърлянето на вземания без уведомяване на длъжника не е валидно спрямо трети лица“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

13 TeamBank и люксембургска гражданка, с местожителство в Германия и длъжностно лице в Люксембург (наричана по-нататък „длъжник“), на 29 март 2011 г. сключват договор за кредит, който се урежда от германското право и е обезпечен с прехвърлянето на секвестируемата част от настоящите и бъдещите вземания за заплати, и по-специално пенсионни права на длъжника по отношение на нейния люксембургски работодател. Въпросният работодател не е уведомен за това прехвърляне.

14 На 15 юни 2011 г. длъжникът сключва друг договор за заем с BNP. Този втори договор предвижда прехвърлянето на същите вземания на длъжника по отношение на нейния люксембургски работодател. С препоръчано писмо от 20 септември 2012 г. BNP уведомява работодателя за това прехвърляне в съответствие с люксембургското право, приложимо към договорите за кредит.

15 С решение на Amtsgericht Saarbrücken (Районен съд Заарбрюкен, Германия) от 5 февруари 2014 г. е образувано производство по несъстоятелност срещу длъжника. В хода на това производство определеният синдик събира от люксембургския работодател на длъжника част от възнагражденията ѝ в размер на 13 901,64 EUR и депозира тази сума в Amtsgericht Merzig (Районен съд Мерциг, Германия). Синдикът обосновава това събиране на вземането с неизвестността относно самоличността на кредитора на посочената сума, като всяка от страните в главното производство се позовава на правото си на привилегировано удовлетворяване на вземане за 71 091,54 EUR по отношение на TeamBank и за 31 942,95 EUR по отношение на BNP.

16 TeamBank и BNP предявяват съответно иск и насрещен иск пред Landgericht Saarbrücken (Областен съд Заарбрюкен, Германия), за да поискат отмяна на освобождаването на парична сума за целия размер 13 901,64 EUR. Посоченият съд уважава иска на TeamBank и отхвърля насрещния иск на BNP.

17 BNP подава жалба срещу решението на Landgericht Saarbrücken (Областен съд Заарбрюкен) пред запитващата юрисдикция, като изтъква, че макар прехвърлянето в полза на TeamBank да е извършено преди прехвърлянето в негова полза, първото прехвърляне не е било съобщено на люксембургския работодател. Съгласно люксембургското право, приложимо към посоченото прехвърляне, това уведомление обаче било условие за валидност на прехвърлянето на вземане, поради което първото прехвърляне нямало правно действие. Единствено второто прехвърляне, извършено в полза на BNP, било редовно съобщено, така че само BNP можела да поиска отмяната на освобождаването за целия размер от 13 901,64 EUR.

18 След като установява международната си компетентност на основание на член 26 от Регламент № 1215/2012, запитващата юрисдикция отбелязва, че страните по главното производство основават исканията си на разпоредбите на член 812, параграф 1 от BGB, уреждащи неоснователното обогатяване.

19 Посочената юрисдикция иска да се установи по-специално дали Регламент „Рим I“ може да се тълкува в смисъл, че определя приложимото право по отношение на противопоставимостта спрямо трети лица на прехвърляне на вземане в случай на многократно прехвъляне на вземания, за да се определи притежателят на това вземане.

20 В това отношение запитващата юрисдикция посочва, че по този въпрос германската доктрина не е единна. Според някои автори правилото, произтичащо от член 14, параграфи 1 и 2 от посочения регламент, било изчерпателно и се отнасяло и до противопоставимостта на прехвърляне на вземане на трети лица. Според други автори законодателната празнота била преднамерена.

21 От друга страна, посочената юрисдикция отбелязва, че прилагането на стълкновителните норми на германските закони е затруднено от отмяната на член 33 от EGBGB със Закона за адаптиране на международното частно право към Регламент [Рим I].

22 При тези обстоятелства Saarländisches Oberlandesgericht (Висш областен съд Заарланд, Германия) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Приложим ли е член 14 от Регламент [Рим I] по отношение на действието спрямо трети лица при многократно прехвърляне на вземания?

2) При утвърдителен отговор на първия въпрос: от кое право се урежда в този случай действието спрямо трети лица?

3) При отрицателен отговор на първия въпрос: прилага ли се разпоредбата по аналогия?

4) При утвърдителен отговор на третия въпрос: от кое право се урежда в този случай действието спрямо трети лица?“.

По преюдициалните въпроси

23 С четирите си въпроса, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 14 от Регламент „Рим I“ трябва да се тълкува в смисъл, че определя пряко или по аналогия приложимото право относно противопоставимостта на трети лица на прехвърляне на вземане в случай на многократни прехвърляния на вземания от един и същ кредитор на последващи приобретатели.

24 На първо място, следва да се констатира, че член 14 от Регламент „Рим I“ заменя член 12 от Римската конвенция, който не се отнася до противопоставимостта по отношение на трети лица на прехвърляне на вземане (вж. в този смисъл Доклад за Конвенцията за приложимото право към договорните задължения на Марио Джулиано, преподавател в Миланския университет, и Пол Лагард, преподавател в университета „Париж I“, ОВ 1980, C 282, стр. 1).

25 На следващо място, следва да се припомни, що се отнася до тълкуването на разпоредба от правото на Съюза, че съгласно постоянната съдебна практика следва да се има предвид не само текстът ѝ, но и нейният контекст и целите на правната уредба, от която тя е част. Генезисът на разпоредбата от правото на Съюза също може да разкрие обстоятелства, които са релевантни за тълкуването ѝ (решение от 10 декември 2018 г., Wightman и др., C-621/18, EU:C:2018:999, т. 47 и цитираната съдебна практика).

26 На първо място, следва да се провери дали съгласно текста на член 14 от Регламент „Рим I“ този член изрично определя приложимото право спрямо противопоставимостта на трети лица на прехвърляне на вземане в случай на многократни прехвърляния на вземания.

27 Както следва от самото му заглавие („Доброволно прехвърляне на вземане“), член 14 от този регламент установява стълкновителни норми, уреждащи различни аспекти на прехвърлянето на презгранични вземания.

28 От една страна, съгласно член 14, параграф 1 от посочения регламент отношенията между предишен и нов кредитор, отнасящи се до вземане срещу длъжника, се уреждат от закона, който съгласно същия регламент се прилага към договора между тях.

29 От друга страна, член 14, параграф 2 от Регламент „Рим I“ предвижда, че правото, което урежда вземането, предмет на прехвърлянето, определя прехвърлимостта му, отношенията между новия кредитор и длъжника, условията за противопоставимост на прехвърлянето на длъжника и погасителния характер на изпълнението на задължението от длъжника.

30 На последно място, съгласно член 14, параграф 3 от Регламент „Рим I“ понятието „прехвърляне на вземания“ по смисъла на този член включва прякото прехвърляне на вземания, прехвърляне на вземания като обезпечение и в залог или други обезпечителни права върху вземания.

31 Следователно от това следва, че текстът на член 14 от Регламент „Рим I“ не се отнася до противопоставимостта спрямо трети лица на прехвърляне на вземане.

32 Що се отнася до контекста, в който се вписва член 14 от Регламента „Рим I“, от съображение 38 от този регламент следва, че „предварителните въпроси“ за прехвърляне на вземане, като например предходно прехвърляне на едно и също вземане в рамките на многократни прехвърляния, независимо че може да представлява „имуществен аспект“ на прехвърлянето на вземане, не попадат в обхвата на понятието „отношение“ между предишния и новия кредитор по смисъла на член 14, параграф 1 от посочения регламент. В посоченото съображение се уточнява, че понятието „отношение“ следва да бъде строго ограничено до аспектите, пряко свързани със съответното доброволно прехвърляне на вземане.

33 Що се отнася до генезиса на член 14 от Регламент „Рим I“, следва да се констатира, че макар член 13, параграф 3 от Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета относно приложимото право към договорни задължения (Рим I) (COM(2005) 650 окончателен) да предвижда, че противопоставимостта на прехвърляне на вземане на трети лица се урежда от правото на държавата, в която към момента на прехвърлянето е обичайното местопребиваване на цедента, това предложение не е прието по време на преговорите в рамките на Съвета.

34 Освен това член 27, параграф 2 от Регламент „Рим I“ предвижда задължение за Комисията да представи „доклад относно въпроса за ефективността на прехвърлянето на вземане или на суброгация срещу трети страни“, както и евентуално „предложение за изменение на [Регламент „Рим I“] и оценка на въздействието на разпоредбите, които предстои да бъдат въведени“.

35 На 29 септември 2016 г. посоченият доклад (COM(2016) 626 окончателен) е представен от Комисията на Европейския парламент, Съвета и Европейския икономически и социален комитет, като от него следва, че липсват единни стълкновителни правни норми, които да уреждат противопоставимостта на прехвърлянията на вземания на трети лица и необходимостта законодателят на Съюза да установи такива норми.

36 На 12 март 2018 г. Комисията представя Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета относно приложимото право към действието спрямо трети лица на прехвърлянето на вземания (COM(2018) 96 окончателен), от което следва, че противопоставимостта на прехвърлянето на вземания спрямо трети лица по принцип би могло да се урежда от правото на държавата, в която е обичайното местопребиваване на предишния кредитор.

37 От това следва, че при сегашното състояние на правото на Съюза липсата на стълкновителни норми, които изрично се отнасят до противопоставимостта на прехвърлянията на вземания на трети лица, е избор на законодателя на Съюза.

38 С оглед на всички гореизложени съображения на поставените въпроси следва да се отговори, че член 14 от Регламент „Рим I“ трябва да се тълкува в смисъл, че не определя пряко или по аналогия приложимото право относно противопоставимостта на трети лица на прехвърляне на вземане в случай на многократно прехвърляне на вземания от един и същ кредитор на последващи приобретатели.

По съдебните разноски

39 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

Член 14 от Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 година относно приложимото право към договорни задължения (Рим I) трябва да се тълкува в смисъл, че не определя пряко или по аналогия приложимото право относно противопоставимостта на трети лица на прехвърляне на вземане в случай на многократно прехвърляне на вземания от един и същ кредитор на последващи приобретатели.

Подписи